

گروه فرهنگ دریا – **امید اسماعیلی** – برای بهره گیری از هر بستری، آن بستر باید قبل از دل بهره برداران اعتماد و اطمینان ایجاد کند و اعتماد و اطمینان از راه شناخت و درک ممکن می شود. به عبارتی، آن بستر باید در دل بهره گریان رخنه کند و به جان آن ها بنشیند که این همان فرهنگ سازی است. دریا، علی رغم آن که ۹۰ درصد واردات و صادرات به کشور را ممکن می کند و ۵۸۰۰ کیلومتر ساحل در کشور داریم، همچنان در بین مردم ما مهجور و نا آشنا مانده است و آن چنان که شایسته است و پتانسیل ها و استعدادهای متعدد و ارزش های افزوده ناشی از آن ایجاب می کند، به دل مردم این سرزمین راه نیافته است و به نظر می رسد ترس از آب در دل مردم ایجاد شده است که ضرورت دارد در یک تلاش برنامه ریزی شده، همچو تلاش برای آشنایی یک کودک با فن شنا که ترسی شفاف و بنیاد را در جان دارد - فرهنگ دریا و آشنایی با نعمت عظیم دریا به تدریج در جان و فرهنگ این مرز و بوم بنشیند و میوه این هم نشینی کام و جان اقتصاد و مردم این کشور را به شایستگی شیرین کند و مردم چنان که در برنامه های آمایش سرزمین در گذشته پیش بینی و توصیه کرده است همچواری و همسایگی با دریا را به عنوان شغل و فرصت زیستن انتخاب کنند.

روژنامه دریایی اقتصادسرآمد، با آرزوی دریایی شدن فرهنگ عامه در کشور، در گفتگویی با مجیدعلی نسازی، معاون اموردریایی سازمان بنادر و دریانوردی، چرایی مهجور ماندن دریا در کشور را به پرسش کشیده است که در ادامه به آن می پردازیم:

اقتصاد سرآمد: ایران با دارا بودن سررز دریایی طولانی، جزایر متعدد و دسترسی به آبهای آزاد اقیانوسی در جنوب شرقی، یک کشور دریایی است، اما آنچه در نگاه تصمیم سازان و افواه عامه وجود دارد، ایران به عنوان یک کشور خشک و خشکی محور دیده می شود، نگاه شما چیست؟
مجیدعلی نازی: همانطور که شما تصریح کردید، ایران دارا بودن کیلومترها ساحل و مرز آبی و برخورداری از جزایر متعدد و منابع دریایی قابل توجه، یک کشور دریایی است، اما چنان که باید و شاید از این فرصت اقتصادی استفاده نشده است. دلایل این موضوع به نگاه من به مبش فرهنگ بر می گردد؛ بخشی از آن به عدم تمرکز و اقدام از سوی ما بر می گردد، بخشی از این موضوع به عملکرد خوی استعمارگران بر می گردد. استعمارگران ما را از دریا ترساندند. دریا را جایی عجیب و غریب و تاریک و ترسناک شناساندند. در صورتی که پیشینه تاریخی ما نشان می دهد که ما اولین دریانوردان جهان بودیم. ما از طریق دریا، فتح سرزمین های جدید را در تاریخ داشته ایم و اقتصاد دریایی در گذشته تأثیر

به سزایی در معیشت مردم ساحل نشین ما داشته است. در سال های اخیر، مقام معظم رهبری همیشه بر اقتصاد دریاپایه و علی الخصوص بر توسعه سواحل استراتژیک مکران که سواحل اقیانوسی ایران است، تأکید داشته اند.

اقتصادسرآمد: چرا نگاه مسئولان کشورمان خشکی است؟
مجیدعلی نازی: اینکه مسئولان ما نگاه کویری و خشکی گرا دارند، به ریشه های فرهنگی بر می گردد. برای نمونه، توجه به برخی ضرب المثل ها رویکرد ما به منابع آبی را نشان می دهد. ضرب المثل هایی مانند «پولت را در آب نریز» ، «فکر آبیکی نکن» ، «جایی نخواب کند که آب به زیر پایت برود» ، «بی گذار به آب نزن»؛ در تمام این ضرب المثل ها آب یک بستر خطرناک، پر ریسک و ممنوعه است. به نظر من این رویکرد را استعمار پیر در ذهن و فرهنگ ما گنجانده است و ما بررسی نمی کنیم که آیا این موضوعات درست است یا نه؟

پتانسیل فوق العاده دریا بر کسی پوشیده نیست. تصریح قرآن کریم در سوره های متعدد اشاره دارد به اینکه «ما رزق و روزی شما را در دریا قرار دادیم» آیا شما محیط دیگری مانند جنگل، بیابان، شهر، روستا و ... در قرآن سراغ دارید که به صراحت به عنوان منبعی برای رزق و روزی مردم تعیین شده باشد؟ ما به این امر زیانفر قرآن برای کسب رزق و روزی و توسعه توجه نمی کنیم، اما به آن ضرب المثل های بی پایه و مایه،توجه قابل اعتنا داریم.

هیچ رئیس جمهور ساحل نشین تا به حال نداشتیم

از طرفی هم اغلب رئیس جمهورهای ما هم کویرنشین بودند، ما هیچ رئیس جمهور ساحل نشین تا به حال نداشتیم و مطمئناً این موضوع در سیاست ها، راهبردها و برنامه ها تأثیر گذار بوده است. هر چند در برنامه مفتح، نگاه ویژه ای به موضوع دریا در حال برنامه ریزی است که امیدواریم در رویکرد مدیران و تصمیم گیران تأثیر مطلوبی بگذارد.

ارزش افزوده ایی که از طریق سرمایه گذاری در دریا ایجاد می شود نسبت به خشکی بسیار بیشتر و قابل توجه است، اما عموماً تصور می کنند اگر در دریا سرمایه گذاری کنند فوئداسیون و اساسی ندارد و شواور است و غرق خواهد شد و از دست می رود و گرفتار طوفان ها خواهد بود و این دیدگاه سبب شده است تا نگاه منفی نسبت به دریا در فرهنگ ما عمومیت یابد.

اقتصاد سرآمد: اشاره درستی به ضرب المثل های رایج و با مفهوم دوری از آب داشتید، به نظر شما هدف استعمار پیر در

رواج و نهادهنده کردن چنین ضرب المثل و فرهنگی چه بوده است؟

مجیدعلی نازی: آنچه مسلم است این است که استعمارگران از قدرت گرفتن ایران در دریا هر اسانند و به دنبال آن هستند که ما قدرت بلامنازع در دریا را نداشته باشیم. شاهد هستیم که اقدام ناوگروه ۸۶ نیروی دریایی چه مقدار غرور و افتخار برای کشور ایجاد کرده است و توانسته است دور دنیا را بگردد و این پیام را به دنیا مخابره کند که ما می توانیم در هر نقطه از دریای آزاد دنیا حضور داشته باشیم. همانطور هم در مباحث اقتصادی ما توانمندی خود را در صادرات اقلام به کشور ونزولا به طور مستقیم و در برابر چشم استعمارگران با قدرت و شجاعت نشان داده ایم. بیش از ۵۵ درصد آب های دنیا آبهای آزاد است، به این معنا که این آب ها به کسی تعلق ندارد و همه هم می توانند از آن استفاده کنند. اگر ما بتوانیم قدرت علمی، تجاری، امنیتی و ... خود را بالا ببریم، می توانیم بهره زیادی را از آب های آزاد ببریم. با توسعه اقتصادی و تجاری و امنیتی در دریا می توانیم پیام اقتدار خود را به دنیا مخابره کرده و اصلاً انقلاب خود را از طریق دریا صادر کنیم.

مجیدعلی نازی:از ظرفیت آب های آزاد می شود بهره برد؟

ما باید به لحاظ های مختلف از خط ساحلی خود فاصله گرفته و به طرف آب های آزاد حرکت کنیم؛ همانطور که در مأموریت های نیروی دریایی طی سالیان اخیر شاهد هستیم که در ابتدا برای حفاظت از کشتی های تجاری ما به آب های آزاد می رفتند و اکنون که با گشت دریایی دور دنیا اقتدار نظامی ما اثبات شده است. ما باید برای اکتشاف نفت، معادن و منابع دریایی به آب های آزاد روی بیاوریم و از طرف دیگر برای حفاظت از این منابع نیروی دریایی ما حضور داشته باشد. ما همچنین باید این فرهنگ توسعه از طریق دریا را در کشور از طریق مدارس و دانشگاهها و خانواده ها فرهنگ سازی و نهادهنده کنیم.

اقتصادسرآمد: برای خروج از از رویکرد دریاگریزی اقتصادی چکار باید کرد؟

مجیدعلی نازی: برای خروج از از رویکرد دریاگریزی اقتصادی که حاصل تلاش های استعمار پیر است، ما باید از طریق اشاعه فرهنگ، دغدغه مند کردن دولت و مجلس و هماهنگی و هم افزایی این دو قوا اقدام کنیم. ایجاد کارگروه اقتصاد دریامحور که دبیر آن سازمان بنادر و دریانوردی است، اقدام مناسب و شایسته ای است که از قم خورده است. جلسات هفتگی منظمی به منظور هماهنگی و هم افزایی با حضور تمامی نهادهای دریایی کشور در حال برگزاری است.

اقتصادسرآمد: منظور از راه اندازی وزارت دریایی است؟
مجیدعلی نازی: لزوماً منظور ایجاد وزارت دریایی نیست. در واقع کشور باید متولی دریایی مشخص و واحدی داشته باشد و گسستگی و تعدد سازمان و وظایف موجود در کشور باعث شده است تا تصمیمات به هنگام و صحیح برای امور دریا گرفته نشود. بزرگان این حوزه باید، محوریت امور را برعهده سازمان مشخصی بگذرند. البته این موضوع نیازمند مطالعه دقیق است که آیا ساختارهای موجود جوابگوی اهداف و برنامه های توسعه ای دریایی را دارند و یا نیازمند ایجاد یک ساختار جدید و یا تغییر در ساختارهای موجود هستیم؟ هر چند هدف تمامی ارگان های مسئول در حوزه دریایی رشد و توسعه تجارت و صنایع دریایی است، اما با روند هم افزا و همسویی مواجه نیستیم که نیاز است که برآیند تمام تلاش ها در یک جهت و ایجاد سیریزی برای رشد حداکثری باشد.

اقتصاد سرآمد: چرا در حال حاضر ارکان دریایی نسبت به هم قربایت زیادی ندارند؟

ارگان های دریایی نسبت به هم غریبه نیستند
مجیدعلی نازی: ارگان های دریایی نسبت به هم غریبه نیستند. ما در هفته گذشته نشست هم اندیشی ارگان های دریایی را داشتیم که نشان می دهد که همه سازمان های مسئول در حوزه دریا جهت نگاه یکسانی را به سوی افق پیشرفت دارند. سازمان بنادر و دریانوردی یک سازمان حاکمیتی، نظارتی و متولی امر هم براساس قانون دریایی جمهوری اسلامی و هم براساس کنوانسیون ها و مقررات بین المللی دریانوردی است. معاونت امور دریا، پرچمدار امور بین المللی و حاکمیتی است. دیدگاه در سازمان این است که شرایط دریانوردی بین المللی و داخلی همگیا کرد تا با رشد استانداردهای دریانوردی، وضعیت کشور در دریا را در دنیا بهبود ببخشیم.

اقتصاد سرآمد: به نگاه شما رسانه ها چه نقش و جایگاهی در توسعه دریایی کشور دارند و انتظار سازمان بنادر و و دریانوردی از رسانه ها چیست؟

فرهنگ دریایی از طریق رسانه ها برای بچه ها و در مدارس اشاعه یابد

مجیدعلی نازی: این یک سؤال تخصصی مربوط به رسانه و روابط عمومی است و اهالی رسانه و روابط عمومی باید پاسخگوی این پرسش باشند. اما آنچه مسلم است رسانه ها در این رویکر هم سو هستند و نقش خود را به خوبی ایفا می کنند. انتظار این است که فرهنگ دریایی از طریق رسانه ها برای بچه ها و در مدارس اشاعه یابد.

مجید علی نازی، معاون امور دریایی سازمان بنادر و دریانوردی در گفت و گو با اقتصاد سر آمد می گوید

دست مان بسته است

۱۵ سال است نتوانسته ایم دانشجویی را در خارج و در داخل کشور بورس کنیم

باید فرمانداران و شهرداران مناطق ساحلی را از افراد دریایی انتخاب کنیم

ذکر یک نکته ضرورت دارد؛ اینکه ما باید فرمانداران و شهرداران مناطق ساحلی را افراد دریایی انتخاب کنیم، در حالی که در حال حاضر چنین رویکردی وجود ندارد. حتی در جزایر که ۳۶۰ درجه اطراف آن را ساحل گرفته است در مدیریت امور و هیأت رئیسه آن یک نفر دریایی حضور ندارد.

شهرداری ها، آموزش و پرورش و رسانه ها وظیفه دارند مردم را با دریا آشنی دهند

مستحضر هستیم که گران ترین زمین های دنیا زمین های ساحلی هستند، مخصوصاً زمین های که تبدیل به بندر شده باشند، ارزش های بسیار بیشتری را خواهند داشت. اما شما در یک جزیره با تمام ارزش های اقتصادی بالای زمین های ساحلی آن می بینید که یک پارک ساحلی با امکانات حداقلی همانند پارک موجود در مناطق خشک کشور ایجاد شده است، در صورتی که کسی که به کنار دریا آمده است، می خواهد یک تفریح دریایی بکند. می توانیم با ایجاد زیرساخت های تفریحی و گردشگری مبتنی بر دریا و با حفظ فرهنگ ایرانی و اسلامی ارزش افزوده بسیار بیشتری را ایجاد کنیم. مسلمانان و کشورهای اسلامی وجود دارند که به دنبال تفریح سالم و مشروع دریایی و ساحلی هستند و اگر زیرساخت های تفریحی دریایی اسلامی ایجاد کنیم، بلاشک گردشگران زیادی از کشورهای مسلمان را در سواحل خود شاهد خواهیم بود. شهرداری ها، آموزش و پرورش و رسانه ها وظیفه دارند که مردم را با دریا و آب آشنی بدهند. مسئولان ما هم تا جایی که ماشین های حامل آنان بر روی خشکی می تواند پیش برود، برای افتتاح پروژه ها می روند، اما همین مسئولان، تا به حال برای افتتاح پروژه ای دل را به دریا نزند؛ حتی یک رئیس جمهور هم برای افتتاح پروژه های فراساحلی به سکو ها رفته است، در حالی که بیشترین حجم صادرات ما مربوط به فراساحل و نفت و گاز می باشد.

اقتصاد سرآمد: آقای صفایی از جوانان دعوت به تحصیل در رشته های دریایی کرده است، سازمان بنادر و دریانوردی برای آشنایی آنها با دریا چه اقداماتی انجام داده است؟

۱۵ سال است هیچ دانشجویی رانه در خارج و نه در داخل کشور بورس نکرده ایم

مجیدعلی نازی: سازمان بنادر و دریانوردی خود از این موضوع آسیب دیده است. این سازمان حدود ۱۵ سال است که نتوانسته است هیچ دانشجویی را نه در خارج و نه در داخل کشور بورس کند. بسیاری از مدیران ارشد سازمان بنادر و دریانوردی دانش آموخته های خود سازمان هستند.

که خودش را در یک پوششی محفوظ نگه داشته است که ما باید آن را و قابلیت هایش را بشناسانیم.

اقتصاد سرآمد: براساس منویات رهبری انقلاب که اخیراً دوباره تأکید کردند که «هنوز ترحه ویژه به دریا وجود ندارد»، چه باید کرد که این دغدغه واقعاً ارزشمند که فرمالنده بر روی آن این همه تأکید دارد، اما در زیرمجموعه آن چنان که باید و شاید به آن پرداخته نمی شود؟

علی نازی: واقعاً در این مورد می توانم تأسف بخورم. اقتصاد سرآمد: اخیراً یک پوششی در حمایت از دریانوردان در انجمن صنفی دریانوردی به راه افتاده است دغدغه کارگران دریایی احقاق حقوق و مزایا و بیمه است در حالی که دبیر انجمن صنفی دریانوردی اذعان دارد که ارتباط خوبی با سازمان ها و نهادهای دریایی دارند، اما این مسأله همچنان پابرجاست.

علی نازی: مستحضرید که مباحث بیمه مربوط به تأمین اجتماعی است و کد کنوانسیون مربوطه هم برای سازمان تأمین اجتماعی تعریف شده است و متولی این امر آن سازمان است و ما فقط به عنوان مطالبه گر و درخواست کننده موضوع از سوی دریانوردان این موضوع را پیگیری می کنیم.

در بحث حقوق و مزایا اخیراً پیگیری های انجام شده است تا بتوانیم همسنگ سزایی هایی را در حوزه حقوق و مزایاهای کشتیرانی ها انجام دهیم و برخی از آن ها عملیاتی شده است، یعنی اینکه این دغدغه تازه ایجاد نشده است، از قبل برای ما بوده که پیگیری هایی را برای بهبود بخشیدن به فضای کسب و کار دریانوردی عملیاتی شده است.

شنبه ۲۸ مرداد ۱۴۰۲ - سال هفتم - شماره ۱۷۱۳

اقتصاد دریا

معرفی کتاب

بخش اول

جایگاه ژئومورفولوژی در مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی

ژئومورفولوژی مناطق ساحلی، به عنوان یکی از اطلاعات پایه، اساس برخی از برنامه ریزی ها و اعمال سیاست های مدیریت مناطق ساحلی محسوب می شود. برنامه ریزی اساساً به توسعه فیزیکی و استفاده از زمین مربوط می شود.

بنابراین بدیهی است که اطلاعات مربوط به ژئومورفولوژی و سایر علوم زمین می تواند عنصر مهمی هم در تنظیم طرح ها و سیاست های برنامه ریزی و هم در ارزیابی تقاضاهای خصوصی باشد. اصولاً نقشی که ژئومورفولوژی می تواند در انجام طرح های مدیریت خط ساحل ایفا کند، باید مشخص و آشکار باشد. ویژگی های فیزیکی یا به تعبیری اشکال ژئومورفولوژیکی یک ناحیه تا حد زیادی به ترکیب مواد آن و فرایندهایی بستگی دارد که آن مواد را در عصر حاضر و در دوره تکامل آن ها شکل داده اند با وجود این استفاده از اطلاعات ژئومورفولوژی در بررسی موضوعات مفروض و معلومی، مانند حفاظت از چشم اندازهای طبیعی و توپوگرافیکی، بیش از آنکه صریح و روشن باشد، تلویحی و ضمنی منظر بوده است. لذا فرایندهای مؤثر در شکل گیری لندفرم های ساحلی و تأثیر متقابل آن ها در توسعه مناطق ساحلی به درستی بررسی نشده است. بنابراین، شناسانی، مطالعه و پهنه بندی لندفرم های ساحلی کشور، بررسی فرآیندهای مؤثر در شکل گیری آن ها و نقش این لندفرم ها در توجه به پراکنش و درصد گسترش آن ها در منطقه ساحلی، به عنوان هدف مطالعات مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی (ICZM) و ژئومورفولوژی پروژه مدیریت خط ساحل (SMP) تعریف شده است.

ژئومورفولوژی در پروژه SMP شامل تجزیه و تحلیل وضع موجود مناطق ساحلی از دیدگاه شکل شناسی و عوامل مؤثر می باشد. اشکال ژئومورفولوژیکی ساحلی به دو دسته اشکال حاصل از رسوبگذاری (دلتاها، خورها، توپمولو، تپه های ماسه ای ساحلی و...) و اشکال ناشی از فرسایش (غارهای دریایی، دودکش دریایی، پهنه های بریده شده توسط امواج و...) قابل تقسیم بندی هستند. فرایندهای مؤثر در پیدایش این اشکال، شامل عوامل زمین شناسی، هیدرودینامیکی و اقلیمی و بالاخره عوامل انسان زاد، بررسی شده و نقش و میزان اثر و تعامل آن ها به دست خواهد آمد. غالب اشکال ژئومورفولوژیکی حاصل تعامل چند عامل، نظیر عوامل بنیادین زمین شناسی، امواج و جریان های دریایی و وقوع برخی شرایط اقلیمی، نظیر پدیده موسسون در سواحل شرق کشور و دخالت انسان ها در تغییر رژیم عوامل طبیعی است.

کتاب حاضر، حاصل تحلیل وضعیت لندفرم های منطقه ساحلی کشور، به تفکیک استان های ساحلی دریای خزر، تهیه نقشه های لندفرم استان های ساحلی و بررسی و ارائه فرایندهای مؤثر در شکل گیری لندفرم های واحدهای کوهستان، تپه ماهور و دشت و زیر واحد کم عمق دریایی است.

معرفی بخش های مختلف کتاب

ژئومورفولوژی ساحلی، از جمله مباحثی است که تنوع بسیار چشمگیری نسبت به شرایط مشابه درون خشکی ها دارد. تعامل فرآیندهای مختلف زمین شناختی، هیدرودینامیکی و اقلیمی در محل تاقی دریایی از یک سو و نقش و تمرکز جمعیت در مناطق ساحلی و کاربری های مختلف در قرن اخیر، شرایطی را پدید آورده است که لندفرم های ساحلی پویایی و دگر شکلی پیوسته ای داشته باشند. از این رو، تنوع لندفرم های معرفی شده در این کتاب نیز قابل توجه است. لندفرم های ساحلی کران های جنوبی دریای خزر، به دلیل عدم وجود بیرون زدگی های سنگی در نوار ساحلی و تأثیر کم پدیده های زمین شناختی دارای شرایط ویژه ای هستند. این کتاب، به وضوح لندفرم های مشاهده شده در منطقه ساحلی دریای خزر را در سه گروه مشخص معرفی می کند. گروه نخست لندفرم های ناشی از فرآیند فرسایش، گروه دوم لندفرم های ناشی از فرآیند رسوب گذاری و گروه سوم لندفرم های ناشی از وقوع نوسانات تراز دریا هستند که مانند آب ها را شکل داده اند. مجموعه این لندفرم ها نیز، از نظر جایگاه توپوگرافیکی در عرصه های کوهستانی، تپه ماهوری و دشت ها گسترش دارند.

در این کتاب، علاوه بر کلیات متناظر بر جایگاه مباحث ژئومورفولوژی در مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی، ژئومورفولوژی منطقه ساحلی دریای خزر در بازه ۲۰ کیلومتری از خط ساحل به تفصیل ارائه شده است؛ همچنین پراکنش سطحی لندفرم های ساحلی، تعامل آنان با یکدیگر و عوامل مؤثر در پیدایش و تغییر شکل آن ها و در نهایت، رده بندی کلی آن ها تشریح شده است. شیب عمومی در منطقه ساحلی، از دیگر عوامل مهمی است که در طول کرانه های جنوبی دریای خزر بررسی و جزئیات آن تشریح شده است. ده ها نیمرخ ساحلی (تا عمق ۲۰ متر از سطح دریا به فواصل نسبی ۵ تا ۵ کیلومتر)، وضعیت ریخت شناسی بستر در منطقه ساحلی مورد مطالعه را تشریح کرده اند. هیدرودینامیک سواحل و ژئوتکنیک و مهندسی سواحل، قرار بگیرد. اطلاعات ارزشمند ارائه شده در این کتاب، مورد توجه محققین علوم دریایی و بخصوص در مطالعات هیدرودینامیک سواحل و ژئوتکنیک و مهندسی سواحل، قرار بگیرد.